

Kuřim (okr. Brno-venkov)

Ul. Brněnská č. p. 173.

Středověk, novověk. Pohřebiště. Skupina/sít sond. Záchranný výzkum.
Uložení nálezů: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: S-JTSK: -601941.5, -1148962.4

Při záchranném archeologickém výzkumu na stavbě „Kuřim – novostavba přípojky kanalizace ppč. 605/1, 1034, 1039“ na katastrálním území Kuřim, Brněnská ulice 173/20, byly při výkopech zjištěny kosterní pozůstatky minimálně osmi jedinců (Matějčková 2024). Kvůli omezenému rozsahu výkopu (šířka 40–60 cm) byly vyzvednuty pouze ty kosterní pozůstatky, které byly obnaženy rýhou (pouze v případě hrobu 800 byla vyzvednuta téměř celé kostra). Hrobové jámy nebyly patrné. Vzhledem k absenci nálezů a charakteru koster uložených na zádech s orientací Z–V je snad možné se domnívat, že patří do (raného?) středověku.

Literatura

Matějčková, A. 2024: *Kuřim – novostavba přípojky kanalizace ppč. 605/1, 1034, 1039*. Rkp. nálezové zprávy, č. j. M-TX-202500075. Uloženo: Archiv nálezových zpráv Ústavu archeologické památkové péče, v. v. i. DOI: 10.60585/M-TX-202500075. Dostupné také z: <https://doi.org/10.60585/M-TX-202500075>.

Summary

An archaeological excavation conducted during the construction of a sewer connection in Brněnská Street (Kuřim cadastral area, Brno-Country District) yielded the skeletal remains of at least eight individuals. Given the absence of associated finds and the nature and position of the individuals – laid in a stretched position on their backs and oriented west-east – it is likely that they date to the (Early?) Middle Ages.

Andrea Matějčková

Litovel (okr. Olomouc)

Ul. 1. máje č. p. 750, parc. č. 160/2.

Vrcholný středověk. Místo sběru. Povrchový sběr. Průzkum.
Uložení nálezů: Vlastivědné muzeum v Olomouci, přír. č. 8/2021.

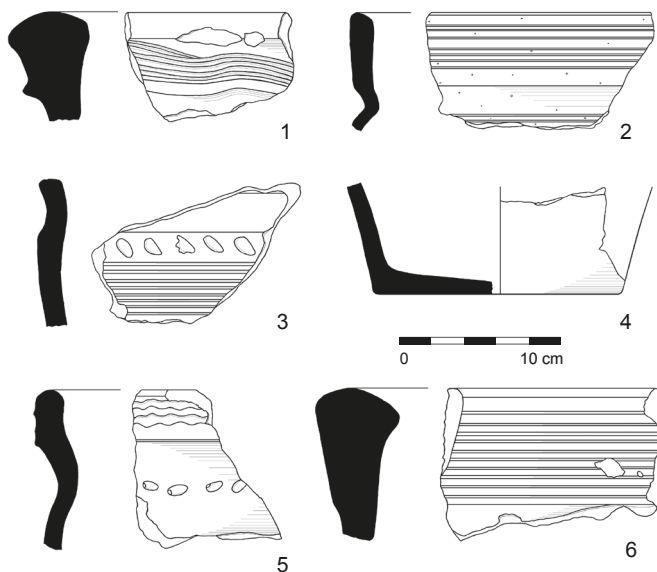
Lokalizace: WGS-84: 49.7010928N, 17.0753700E

V roce 2019 získalo Vlastivědné muzeum v Olomouci kolekci středověké keramiky, deponovanou v dílně kamnáře Josefa Lamra z Litovle. Nový majitel domu chtěl dílnu vyklidit a oslovil okolní pamětové instituce, zda by si část původního vybavení nechtěly převzít do svých sbírek. Z pohledu archeologie byla zajímavá pouze kolekce fragmentů středověké keramiky, přidrážovaných ke dvěma kartonům. K tomuto souboru však scházely jakékoliv bližší informace. Ty se podařilo získat postupně v dalších letech od několika pamětníků. Podle jejich sdělení tuto keramiku zachránil Josef Lamr starší v 60. letech 20. století při stavbě prodejny potravin na Náměstí Přemysla Otakara v Litovli. Tento obchod se dodnes nachází v severní polovině bloku domů (parc. č. 160/2) mezi ulicemi 1. máje a Boskovickou. Pro úplnost dodejme, že v dané době zde neproběhl žádný záchranný archeologický výzkum (např. Šlězár, Faltýnek 2006, 303).

Celkem olomoucké muzeum převzalo 33 kusů keramiky (obr. 35). V kolekci výrazně převažují zlomky silnostěnných

zásobnic s kyjovitě zesílenými okraji (28 ks). Jejich vnější strany zdobí ryté vlnice nebo horizontální rýhy (obr. 35: 1, 6). Stěny zásobnic zkrášlují ryté vlnice, horizontální rýhy, šikmé vseky (obr. 35: 3) a taky jedna neúplná značka v podobě podkovy vytvořená vymačkáváním. Dna jsou šikmo hraněná a jedno z nich dosahuje průměru 302 mm. V keramické hmotě zaznamenáváme dominantní příměs granulovaného grafitu. Okraje zásobnic lze přiřadit k typu III podle V. Goše a J. Karla (1979, 164–169, obr. 1, 2), který je charakteristický pro 2. polovinu 13. století.

Stolní a kuchyňskou keramiku reprezentuje pouze pět fragmentů. Jde o trojici šikmo hraněných den a dva okraje hrnců (obr. 35: 2, 4, 5). Keramika má převážně šedou barvu a ve hmotě se nachází jemně rozemletý grafit. Oba okraje nádob jsou římsovité. První je zdoben svazkem horizontálních rýh a rýhy zdobí také plece (obr. 35: 2). Pouze tento zlomek lze přiřadit ke skupině tzv. protoštické keramiky. Druhý okraj má na vnější straně rytou vlnici a pod hrdlem se nachází řada šikmých nehtových vrypů (obr. 35: 5). Podle aktuálních poznatků o litovelské středověké keramice můžeme tuto hrčinu klást obecně do 2. poloviny 13. a počátku 14. století (srov. Šlězár 2008, 176–178; Šlězár et al. 2022, 24–29). I když neznáme bližší nálezové okolnosti prezentované kolekce, popsání konvolut doplňuje naše poznatky o nejstarším osídlení města Litovle, které bylo založeno translací v 50. letech 13. století (k tomu Šlězár 2018, 79–83).

Obr. 35. Litovel. Výběr zlomků vrcholně středověké keramiky. Kresba L. Hlubek.

Fig. 35. Litovel. Selection of high medieval pottery sherds. Drawing by L. Hlubek.

Literatura

- Goš, V., Karel, J. 1979: Slovanské a středověké zásobnice severní Moravy. *Archeologické rozhledy* XXXI(2), 163–175.
- Šlězár, P. 2008: Archeologický výzkum v suterénu budovy Městského klubu v Litovli. *Vlastivědný věstník moravský* LX(2), 167–183.
- Šlězár, P. 2018: Archeologie středověkého města. In: K. Konečný (ed.): *Litovel. Velké dějiny města. 1. Od nejstarších dob do roku 1918*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 68–103.
- Šlězár, P., Faltýnek, K. 2006: Archeologické výzkumy sakrálních staveb v Litovli. *Archaeologia historica* 31, 303–322.
- Šlězár, P., Novák, J., Faltýnek, K. 2022: Podoba, funkce a provoz městských parcel v době lokace města Litovle na příkladu archeologického výzkumu na náměstí Přemysla Otakara čp. 777 v Litovli. *Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci* 324, 19–43.

Summary

In 2019, the Regional Museum in Olomouc acquired a collection of medieval pottery fragments (Fig. 35), which had originally been kept in the pottery workshop of J. Lamr in Litovel (Olomouc District). According to locals, it is highly probable that J. Lamr Sr. obtained these finds in the 1960s during the construction of a grocery store in Přemysl Otakar Square in Litovel. The assemblage can be dated to the second half of the 13th to the early 14th centuries.

Lukáš Hlubek, Karel Faltýnek

Lysice (okr. Blansko)

Ul. Brněnská, ul. Komenského.

Středověk, novověk. Cesta / Nález v druhotné poloze. Skupina/síť sond. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: S-JTSK: -600142.32, -1131886.81 (ul. Brněnská); -600146.1, -1131782.9 (ul. Komenského)

Od června 2023 do září 2024 probíhal archeologický dohled při realizaci stavby „Vodovod Marek“ na katastru obcí Lysice, Drnovice a Bořítov (AMČR). Porušení archeologických situací bylo zaznamenáno pouze na území obce Lysice. V Lysicích v prostoru mezi domy č. p. 569 až 58 na jedné straně ulice Brněnská a č. p. 62 až 64 na druhé straně této ulice byla v hloubce 130 cm pod dnešním povrchem zaznamenána konstrukce dřevěné cesty překonávající pravděpodobně podmáčený terén či bažinatou půdu. Existence zaniklého potoka či bezejmenného přítoku Lysického potoka nebyla prokázána. Konstrukce v délce cca 70 m byla sestavena z vodorovně položených klád či jejich dílů a desek vyztužených drobnými i většími kameny. Větší kameny byly také položeny pod dřevěnými prvky. Datace dřevěných kůlů se nezdařila (kmeny měly málo letokruhů), nicméně dřevo bylo určeno jako jedlové.

Z výkopů na ulici Komenského jsme z hromady vyhozené hlíny získali část dřevěného potrubí o délce 100 cm, šířce kulatiny 20 cm s vnitřním otvorem o průměru 6 cm. Vzhledem k tomu, že ve výkopu potrubí nepokračovalo, je možné, že se jednalo o část vodovodní sítě v druhotné poloze. Dendrochronologickou analýzou bylo určeno smýcení stromu na rok 1617 a druh dřeviny jedle.

Literatura

AMČR: Záznam M- 202302927 [cit. 2025- 06-10]. Archeologická mapa České republiky. Dostupné z: <https://amcr.aiscr.cz/jid/M-202302927>.

Summary

A wooden road approximately 70 m long was recorded at a depth of 130 cm below the current ground level in Brněnská Street in Lysice (Blansko District). The road was constructed from horizontally laid logs or their segments and planks, reinforced with both small and larger stones. Larger stones were also placed beneath the wooden elements. A fragment of wooden piping was recovered from a spoil heap during construction works in Komenského Street. As the piping did not continue in the excavation trench, it is possible that this artefact was part of a water supply system found in a secondary position. Dendrochronological analysis dated the felling of the tree to 1617, and the timber was identified as fir.

Andrea Matějčková

Mladeč (okr. Olomouc)

„Růžový důl“.

Středověk. Místo sběru. Průzkum detektorem kovu. Uložení nálezu: Vlastivědné muzeum v Olomouci, přír. č. 112/2024.

Lokalizace: WGS-84: 49.73129N, 17.02306E

V roce 2017 získal nálezce v lese Doubrava středověký hrot šípů, který byl v roce 2023 předán do Vlastivědného muzea v Olomouci. Podle zaznamenaných GPS souřadnic hrot pochází z trati „Růžový důl“ z katastrálního území Mladče. Místo nálezu lze charakterizovat jako rovinatý lesní terén s nadmořskou výškou cca 250 m.

Masivní železný hrot šípů je vidlicovitě rozdělen do dvou bodců (tzv. jelito) a opatřen krátkou tulejkou (obr. 36). Maximální měřitelná délka dosahuje 98 mm, šířka se pohybuje od 14 do 36 mm a hmotnost po konzervaci činí 49 g. Hrot odpovídá typu Va dle typologie R. Krajíce (2003, 187, obr. 151) nebo typu A 2 podle dělení A. Ruttkaye (1976, 327–328, Abb. 54). Těžiště výskytu těchto šipek spadá do 14.–15. století. Jde o poměrně ojedinělý typ munice, který se v moravském materiálu vyskytuje zřídka (např. Nekuda 1985, 140, obr. 196: f; Žákovský 2011, 869, kat. č. 310; Faltýnek et al. 2022, 181, obr. 27). Tento typ hrotu šípů je obvykle spojován s loveckými aktivitami (např. Drnovský 2018, 160).

Obr. 36. Mladeč. Hrot šípů. Foto L. Hlubek.

Fig. 36. Mladeč. Arrowhead. Photo by L. Hlubek.

Literatura

Drnovský, P. 2018: *Hmotná kultura šlechtických sídel severovýchodních Čech. Každodennost ve středověku pohledem archeologie*. Červený Kostelec: Pavel Mervart.

Faltýnek, K., Churavá, R., Přidal, T. 2022: Skrzeň (okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 63(2), 181.

Nekuda, V. 1985: *Mstěnice. Zaniklá středověká ves. Hrádek, tvrz, dvůr – předsunutá opevnění*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost.

Ruttkay, A. 1976: *Waffen und Reiterausrüstung des 9. bis zur ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts in der Slowakei (II)*. *Slovenská archeológia* XXIV(2), 245–395.

Žákovský, P. 2011: Katalog militarií. In: R. Antonín, D. Majer (eds.): *Král, který létal. Moravsko-slezské pomezí v kontextu středoevropského prostoru doby Jana Lucemburského*. Ostrava: Ostravské muzeum, 847–877.

Summary

In 2023, the Regional Museum in Olomouc acquired an iron, double-pointed arrowhead that was found within the cadastral area of Mladeč (Olomouc District; Fig. 36). Similar arrowheads are documented predominantly in the course of the 14th–15th centuries.

Lukáš Hlubek